

Antik Dönemde Seramik Üretim Tekniklerine Dair İzler: Rhodiapolis Örneği

Öğr. Gör. Dr. Erdal Çetintas

Makale Geliş Tarihi: 20.03.2018
Yayına Kabul Tarihi: 01.05.2018

Özet

Seramik, insanlık tarihi açısından en eski malzemelerinden biri olmasının yanı sıra üretildiği dönemin sosyolojisi kültürü ve teknik gelişimi açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Bin yıllar boyunca, dünyanın büyük bölümünde yaygın olarak üretilen seramikler günümüzde son teknolojiye ayak uydursa bile, hala bazı konularda eski çağlara ait görüş, anlayış ve yöntemler geçerliliğini korumaktadır ve geleceğe ışık tutacak niteliktedir. Bu bağlamda; Anadolu kültür tarihi, özellikle arkeoloji dünyası için önemli bir bölge olan Likya, 19. yüzyıldan günümüze birçok gezgin, tarihçi, arkeolog ve bilim insanının araştırma yaptığı ve seramiklerin yoğun olarak bulunduğu bir bölge olmuştur. Likya Bölgesi'nin önemli kentlerinden birisi de Rhodiapolis antik kentidir. Bu çalışmada; Rhodiapolis kazılarında bulunan yerel seramik üretim atıklarının üretiminde izlenen şekillendirme ve pişirme yöntemlerine dair uygulama aşamaları incelenmiş ve günümüz üretim yöntemleriyle arasındaki benzerlik ve/veya farklılıklar değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Üretim Tekniği, Rhodiapolis, Şekillendirme, Pişirme

TRACES OF CERAMIC PRODUCTION TECHNIQUES IN ANTIQUITY: RHODIAPOLIS SAMPLE

Abstract

Ceramic is one of the oldest materials in terms of human history, as well as the socio-cultural and technical development of the period of time it provides important information. For thousands of years, even if the latest technology is to adapt to today's, Ceramics produced widely in most parts of the earth, still, some of the old age views, understanding and methods remain valid and are capable of shed light on the future. In this connection; Anatolian cultural history, Lycia which is an important place especially for the world of archeology that many researchers and scientists have researched and where ceramic production are founded since the 19th century. The city of Rhodiapolis is one of the most important cities of the Lycia region. In this study; the application stages of shaping and firing techniques followed in the production of local ceramic production wastes in Rhodiapolis excavations have been examined and the similarities and/or differences between today's production methods have been evaluated.

Keywords: Ceramic, Production Techniques, Rhodiapolis, Shaping, Firing

Giriş

Toprağın pişirilmesiyle ortaya çıkan seramiğin, insanlık tarihinin en eski kültür kalıntılarında biri olduğu bilinmektedir. İnsanoğlunun her zaman toprakla iç içe yaşamasından dolayı, ana malzemesi kil olan seramiğin bulunması ve kullanılması kaçınılmaz olmuştur. Killerin kolay biçim verilmesi ve çevrede kolay bulunması yaygın kullanımını arttırmıştır. Tarihsel süreçte seramiklerin sadece günlük gereksinim kapları olarak kalmadığı; aydınlatmayı sağlayan kandiller, bina inşaatlarında kullanılan tuğla ve kiremitler, takı ve süs eşyaları, ölü küllerinin saklandığı kaplar ve lahitlerin yanı sıra, çocuk oyuncaklarına kadar geniş bir ürün yelpazesine sahip olduğunu göstermektedir (Erman, 2012: 20).

Arkeolojik kazı ve araştırmalarda bulunan pişmiş toprak kaplarının yapısı, biçimlendirme teknikleri, kap biçimleri ve yüzey görünümleri incelendiğinde, kullanıldıkları çağın gereksinimleri, ulaştıkları teknoloji düzeyi, beğenileri, farklı toplumların birbirleriyle olan ilişkileri, sosyal ve etnik farklılıkları ve yaşam süreçleri ile anlaşılabilir (Ökse, 1993: viii).

Seramik üretiminde şekillendirme elle, çarkta ve kalıpta olmak üzere üç farklı yöntem uygulanarak yapılmaktadır. Şekillendirme aşaması seramik üretiminin en önemli aşamalarından biridir. Antik dönemlerde yuvarlak formların çoğunlukla elle ve çarkta şekillendirildiği bilinmektedir. Çanak çömleklerin elle şekillendirilmesine ilk olarak Neolitik dönemde (M.Ö. 8000-5500) başlamıştır. Bu ilk örnekler Ürdün, Irak ve İran'da rastlanmıştır. Diğer örnekler Sümer'de M.Ö. 3250 yıllarında, Mısır'da M.Ö. 2750 yıllarında görülür. Yunanistan'da ise elde üretim, Erken Bronz Çağı (M.Ö. 3000-2500) süresince uygulanmıştır. Aynı dönemlerde Kıbrıs ve Girit'te de el yapımı örnekler görülmektedir (Zengin, 2007:19). Çarkta şekillendirmenin tarihsel sürecine bakıldığında ise; çömlekçi çarkının ne zaman ve kimler tarafından icat edildiği bilinmemektedir. Fakat bilinen en eski çömlekçi çarkı Mezopotamya'daki Uruk yerleşiminde bulunmuştur ve M.Ö. 3500'lere tarihlenmiştir. M.Ö. 3000'li yıllarda çömlekçi çarkının Kuzey Mezopotamya'dan tüm Mezopotamya'ya, batı Hindistan'a, Suriye'ye, Mısır'a ve Ön Asya'ya yayılmış olduğu, arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılmıştır. Anadolu'da ise çarklı çömlekçilik, ilk kez M.Ö. 3000-2000 yılları arasında Kayseri dolaylarında, Alishar'da, Boğazköy'de ve Troya'da görülmektedir. Antik dönemde çarklar, elle ve ayakla çevrilen olmak üzere iki çeşittir. Bunlar ağır tahtadan, pişmiş topraktan veya taştan yapılmış, yaklaşık 60 cm çapındaki bir disk şeklindedir. Ayakla çevrilen çömlekçi çarkı, ilk kez Yukarı Mısır'da Osiris kutsal alanının duvar kabartmalarında betimlenmiştir (Zengin, 2007: 20).

Pişirim, kil (seramik) bünyeyi kalıcı hale getirir. Seramik pişirim teknikleri incelendiğinde; açık pişirim olarak isimlendirilen en ilkel pişirim yönteminden odunlu pişirim uygulamalarının yapıldığı geniş kapasiteli fırınlara kadar pek çok örneği görebilmek mümkündür. Günümüzde Anadolu'da açık pişirim hala kullanılmakta olup, vazgeçilmeyen bir uygulama olarak varlığını sürdürmektedir.

Bin yıllar boyunca, antik dünyanın büyük bölümünde yaygın olarak üretilen seramikler günümüzde son teknolojiye ayak uydursa bile, hala bazı konularda eski çağlara ait görüş, anlayış ve yöntemler geçerliliğini korumaktadır ve geleceğe ışık tutacak niteliktedir. Bu bağlamda; Anadolu kültür tarihi, özellikle arkeoloji dünyası için önemli bir yer olan Lykia, 19. yy'dan günümüze birçok araştırmacı ve bilim insanlarının araştırma yaptığı bir bölge olmuştur. Güneybatı Anadolu'nun bu özgün coğrafyası ve kurulan yerleşim alanlarının çeşitliliği dikkate alındığında; arkeolojik olarak yaşama dair eserleri tüm ihtişamıyla sunmaktadırlar. Likya Bölgesi'nin önemli kentlerinden birisi olan Rhodiapolis, Likya'nın doğu sınırındaki son Likya kentidir. Bu kentte 2006 yılından beri yapılan bilimsel arkeolojik kazılar gerek Likya Bölgesi tarihi açısından gerekse de Klasik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar Anadolu seramik kronolojisi açısından önemli bilgiler sunmaktadır (Görsel 1).

Rhodiapolis'te ele geçen seramik ürünler kazı dönemlerinde Doç. Dr. İsa Kızılgut başkanlığında dönem ve çeşitlilik olarak incelenmiş ve gruplandırılmıştır. Roma dönemi seramik pişirme kapları ile Roma Dönemi tabakları, çanakları ve kâseleri üzerine bilimsel çalışmalar yapılmıştır (Fırıncı, 2010; Akın, 2012). Daha önce yapılan inceleme ve akademik çalışmalarda üretim atıklarının çeşitliliği göze çarpmıştır. Söz konusu buluntuların bol miktarda olması Rhodiapolis antik kentinin önemli bir seramik üretim merkezi olabileceği kanaatini güçlendirmektedir.

Görsel 1. Rhodiapolis seramiklerine ait bir örnek (M.Ö.4 yy)

Bu çalışmada, Rhodiapolis yerel seramik üretim atıkları ışığında; seramik üretiminde izlenen şekillendirme ve pişirme yöntemlerine dair uygulama aşamaları incelenmiş ve günümüz üretim yöntemleriyle arasındaki benzerlik ve/veya farklılıklar açıklanmıştır.

Rhodiapolis Seramik Atıkları

Rhodiapolis antik kenti kazılarında bulunan seramik üretim atıkları büyük çeşitlilik sunmaktadır. Bu atıklar seramik üretim teknikleri hakkında önemli ipuçları sergilemektedir (Görsel 2). Bölgede seramik üretiminin yapıldığını gösteren farklı formlarda ürünler de ele geçmiştir. Bilindiği gibi seramik üretimi şekillendirme ve pişirme olmak üzere iki ana bölüme ayrılmaktadır. Bu çalışmada, Rhodiapolis kazılarında ele geçen seramik üretim atıkları şekillendirme ve pişirme başlıklarında incelenmiş, formu anlaşılabilen parçalar seçilmiştir. Bu örnekler ışığında, hammadde çeşitliliği, şekillendirme, dip alma işlemi, pişirme, fırın onarımı gibi başlıklarda değerlendirmeler yapılmıştır.

Seramik Şekillendirme İşlemi

Seramik üretiminde şekillendirme; elle, çarkta ve kalıpta olmak üzere üç farklı yöntem uygulanarak yapılmaktadır. Şekillendirme aşaması seramik üretiminin en önemli aşamalarından biridir. Bu aşamada hazırlanacak seramik forma nihai şeklini vermek el becerisi ve deneyim gerektirir

Görsel 2. Rhodiapolis seramik üretim atıkları

Rhodiapolis seramik atıkları incelendiğinde; kazılarında bulunan amorf malzeme, iki ayrı seramik çamurundan oluştuğu kanısını uyandırmaktadır (Görsel 3). Bu özellikler, Rhodiapolis çömlekçilerinin ürünlerini bir tek kil yatağından almadıkları ve üretime göre farklı killere yararlandıkları düşüncesini önemli ölçüde desteklemektedir. Bunun yanında, ayrı killere üretilen seramiklerin aynı fırında eşit sıcaklıkta ve bir arada fırınlanmış

olabileceğini de düşündürmektedir.

Görsel 3. Farklı çamur kullanımına ait seramik buluntu

Seramik çalışmalarındaki üretimin aşamaları göz önüne alındığında, tabağın çarkta şekillendirilip kurumaya yakın bir aşamaya kadar bekletildiği, yani deri kıvamında iken ters çevrilerek ayak kısmının tıraşlandığı bilinmektedir. Seramik üretiminde genellikle metal bir kesici alet ile yapılan tıraşlama sonrası ürünlerden artan çamurlar, sert olduğu için ayrı bir kaba konulmakta ve bu kap içerisinde yumuşatılarak karıştırılmaktadır (Peter, 1997: 91). Rhodiapolis kazılarında bir diğer amorf malzeme örneği Görsel 4'de yer alan seramik buluntudur. Bu buluntunun; seramik şekillendirme işlemi tamamlandıktan sonra, kaide bölümünün tıraşlama sırasında artan çamurların bir kap içerisine bırakıldığı ve kabın formunu almış bir malzeme olduğu düşünülmektedir (Görsel 4).

Bu artıkların neden pişirildiği kesin olarak anlaşılamasa da, fırınlama aşamasında günümüz seramikçilerinin de kullanmakta olduğu fırın desteği ya da gözetleme deliği gibi fırın bölümlerinin seyyar kapağında kullanılmış olabileceği de güçlü bir olasılık olarak görülmektedir (Fraser, 2010: 145-146; Hasaki, 2002: 478; Kura, 1989: 144).

Görsel 4. Tıraşlamadan çıkan artıklara ait seramik buluntu

Şekillendirme aşamasında değerlendirilen bir diğer seramik buluntu örneği keçiye ait olduğu düşünülen ayakzının bulunduğu seramik parçasıdır (Görsel 5). Söz konusu buluntu, kiremit ve tuğla gibi seramiklerin üretildiği alanlar ve işlikler hakkında bilgi verir. Bu işliklerin hayvan yetiştiricilerinin bulunduğu yere yakın ya da iç içe olabilecekleri düşüncesini güçlendirmektedir.

Ayrıca, kiremit ve tuğla üretiminde su yataklarına yakınlık ve kurutma işlemi için geniş alanlar gerektiğinden açık alanda üretim yapılması olasıdır. Sonuç olarak; Rhodiapolis çömlekçilerinin büyük olasılıkla şehir dışında kil ve su yataklarına yakın bir bölgede, açık ve düz alanda, hayvanların da bulunabileceği bölgede üretim yaptıkları görüşünü kuvvetlenmektedir.

Görsel 5. Dış mekâna dair seramik buluntu

Pişirme Aşamalarını Gösteren Üretim Atıkları

Rhodiapolis kazılarında fırınlama işleminde deforme olduğu düşünülen iç içe geçmiş çanak buluntusu ele geçmiştir. Bu buluntu incelendiğinde, çarkta şekillendirildiğinde deforme olduğu ya da bozulduğu tahmin edilen tabak kalıntıları olması muhtemel bir yapı sergilemektedir (Görsel 6). Ancak, buluntunun görünümü çamur çok yumuşak kıvamda iken yamultularak bir kenara bırakılan bu seramik parçasının neden pişirilmiş olduğu sorusunu akla getirmektedir.

Seramik çalışmalarındaki üretimin aşamaları göz önüne alındığında, tabağın çarkta şekillendirilip kurumaya yakın bir aşamaya kadar bekletildiği, yani deri kıvamında iken ters çevrilerek ayak kısmının tıraşlandığı ve tamamen kurutulduktan sonra fırınladığı bilinmektedir (Cosentino, 1997: 91; Birks, 1993: 60). Seramik üreticilerinin de bildiği üzere, deri kıvamına gelmiş ve tıraşlama yapılacak kadar kurumuş bir ürün bu kadar eğilmemektedir. Bu tür eğilme durumuna ancak fırında çok yüksek sıcaklıklarda pişirilmiş ürünlerde karşılaşılmaktadır (Fraser, 2010: 48). Ayrıca bu amorf

Görsel 6. İç içe geçmiş seramik çanak buluntu örneği

malzeme Rhodiapolis seramik üretiminde tabakların fırınlama işleminin üst üste konularak yapıldığını gösterir ve seramik üretimine ışık tutması açısından son derece önemlidir. Aynı zamanda iç içe geçmiş şekilde yapı sergileyen bu tabakların fırınlama işleminde bu yapıyı almış olması, antik dönemlerde seramik atölyesinin ve seramik fırınının bulunması ihtimalini de arttırmaktadır. Şimdiye kadarki süreçte Rhodiapolis kazılarında seramik fırın buluntusuna rastlanmamış olsa da, bu buluntuların varlığı seramik fırınının olabileceğini destekler niteliktedir.

Rhodiapolis'de 2006 yılı kazılarında bulunan diğer amorf malzemenin süzgeçli kap buluntusu olabileceği düşünülmüştür (Görsel 7). Seramik fırınlarında yüksek sıcaklığa ulaşan pişirimler sırasında malzeme üzerinde deformasyonlar meydana gelmektedir. Bu deformasyonlar ateşin ısı ve süresine bağlı olarak formda büyük değişikliklere neden olabilmektedir. Bulunan seramik parçasında meydana gelen bu eğilme hareketi, Rhodiapolis fırınlarının çok yüksek sıcaklıklara çıktığı ve bu derecede uzun süre kalabilecek kapasitede fırınlar olabileceği hakkında ipuçları vermektedir.

Görsel 7. Süzgeçli kap boyun kısmına ait seramik buluntu

Rhodiapolis kazılarında fırınlama sistemi ile ilgili olduğu düşünülen seramik Görsel 8'deki amorf malzemedir. Bu kap parçasında da pişirim sıcaklığı ve tekniğine bağlı olarak yüzeyde kırılma ve çatlakların olduğu düşünülmektedir. Seramik pişirimi sırasında, daha yoğun ateş alan bölgenin, günümüz yerel çömlekçilerinin deyimiyle "ateş vurması" denilen hatayı oluşturduğu bilinmektedir (Taşhomcu, 2014). Isı kaynağının hemen yakınına yerleştirilen seramik ürün, ateş koridorunun önünde kaldığı zaman ısının uzun süre aynı yönde akması ile seramik malzemenin aşırı erimesine neden olmaktadır. Benzer şekilde, Akdeniz Bölgesi Antalya ili Serik ilçesi yakınlarından alınan kil örneği ile yapılan çalışmada, gazlı fırın ortamında "beg" diye isimlendirilen fırın ısı kaynağının karşısına gelen üründe meydana gelen deformasyon ve şekil bozukluğu gözlenmektedir (Görsel 9). İlginç olan bir başka konu ise, yine Akdeniz bölgesi kili ile yapılan bu seramiğin Rhodiapolis kullerinin pişiriminde olduğu gibi yeşil renkte olmasıdır.

Görsel 8. Fırınlama işleminde ateş vurmasına maruz kalmış seramik buluntu

Fırınlama işlemlerinde karşılaşılan teknik sorunlardan bir tanesi de kabarcık oluşumudur. Kabarcık oluşumu bazen kaynama olarak adlandırılır. Kabarcık oluşan alan, sayısız kraterler, baloncuklar ve iğne ile yapılmış gibi delikleri içerir. Bu hatanın genel nedeni, aşırı pişirmedir. Isıtma elemanlarına çok yakın yerleştirilen seramik ürünler aşırı oranda pişebilir. Ayrıca, seramik bünye olgunlaşma noktasına yaklaştığında çok hızlı pişirme de bu problemi ortaya çıkarabilir (Fraser, 2010: 87). Rhodiapolis antik kentinde kazılarda bulunan seramik parçası üzerinde oluşan kabarcıkların yüksek sıcaklıklardan kaynaklandığı sanılmaktadır. Bu buluntunun fırında oluşan yüksek sıcaklık etkisiyle ya da dengesiz alev akışından dolayı bu formda olduğu düşünülmektedir (Görsel 10)

Görsel 9. Fırınlama işleminde ateş vurması örneği (Günümüz uygulaması)

Görsel 10. Kabarcıklı seramik buluntu örneği

Seramiklerin pişirilmesi işleminde fırın yapıları da oldukça önemlidir. Rhodiapolis 2006 yılı kazılarında bulunan bir seramik örneğinin şekilsiz bir formda olması ilk bakışta neden pişirildiği konusunda soru işaretleri oluşturmuştur (Görsel 11). Bu seramik buluntunun açıklanması için Karacasu'da çömlekçilik yapan Ali Bardak ile görüşülmüş ve bir değerlendirilme yapılmıştır (Bardak, 2013). Ayrıca, literatürde ilkel fırınlarda ürün pişirimleri sırasında fırında sıvalarda dökülmeler olabildiği belirtilmiştir (Sevim, 1991: 41). Bu nedenle, Rhodiapolis buluntusu amorf malzemenin fırın iç sıvası olabileceği görüşü ağırlık kazanmıştır. Bu amorf örneğine ait benzer renkteki seramiklere Karacasu atölyesi çöplerinde de rastlanmıştır (Görsel 12). Bu buluntular ile Rhodiapolis çömlekçilerinin

kullandığı fırınların çok yüksek sıcaklık kapasitesine sahip olduğu ve uzun süreli yanma sağlandığı anlaşılmaktadır.

Görsel 11. Fırın sıvası buluntu örneği

Görsel 12. Karacasu fırın sıvası örneği (Günümüz uygulaması)

günümüz seramik şekillendirme ve pişirme teknikleri ile ilgili benzerlik ve farklılıklar değerlendirilmiştir.

Seramik üretimde kullanılan kilin yapısı, şekillendirme ve pişirme yöntemleri onu üreten toplumun ulaştığı bilgi ve teknoloji seviyesinin göstergesi niteliğindedir. Rhodiapolis kazılarında bulunan seramik üretim atığı malzemeler ile günümüzde Akdeniz Bölgesi'nde bulunan çömlekçilik merkezlerindeki malzemelerin karşılaştırılması seramik geleneğinin coğrafi yayılımını da gösterecektir. Seramiklerin üretiminde benzerliklerin seramik geleneğinin nakledildiğinin en güzel örneğidir. Bu yüzden, seramik üretimindeki yöntemlerin antik dönemdeki buluntularla kıyaslanması geleneğin uygulanma süreci ve tarihlendirilmesi açısından çok önemlidir. Bu çalışmaya ek olarak; farklı antik kentlerde bulunan seramik buluntuların gerek arkeologlar gerekse seramik sanatçıların işbirliği ile tespit edilmesi ve incelemelerinin yapılması gerçekleştirilmelidir.

Sonuç ve Öneriler

Likya Bölgesi içinde Rhodiapolis antik kentinde bulunan üretim atıklarının çeşitliliği, yerel seramik üretim merkezinin olabileceği düşüncesini destekler niteliktedir. Özellikle seramik pişirme kapları ve Roma dönemi tabak, çanak ve kâse formlarının çeşitliliğinin yanı sıra buluntulardaki atıkların zenginliği, antik dönemdeki seramik üretiminde şekillendirme ve pişirme tekniklerinin açıklanabilmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu çalışmada; Rhodiapolis 2006 - 2012 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkartılan yoğun miktardaki üretim atığı malzemeleri incelenmiş ve

Kaynakça

- Akın, F. (2012). Rhodiapolis Seramikleri Roma Dönemi Tabakları, Çanakları ve Kaseleri "2006-2011 Buluntuları", Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Bardak, A. (2013,20 Nisan). Seramik Fırınları Ve Çömlekçilik Üzerine Söyleşi. Karacasu, Aydın.
- Birks, T. (1993). The Complete Potter's Companion. London: Conran Octopus Limited.
- Cosentino, P. (1997). The Encyclopedia of Pottery Techniques. Running Press Book Publishers.
- Erman, D.O. (2012). "Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı". ACTA TURCICA, 4(1): 18-33.
- Fırıncı, S. (2010). Rhodiapolis Seramikleri Roma Dönemi Pişirme Kapları "2006-2009 Buluntuları, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Fraser, H. (2010). Seramik Hataları ve Çözüm Yöntemleri (çev. Z. Mete ve İ.Özkan), Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Hasaki, E. (2002). Ceramic Kilns in Ancient Greece: Technology and Organization of Ceramic Workshops, Doktora Tezi, University Of Cincinnati, Ohio.
- Kura H. (1989). Endüstriyel Seramik Tasarımında Biçim ve Üretim Yöntemleri, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ökse, A. T. (1993). Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri. İzmir: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Peter, C. (1997). The Encyclopedia of Pottery Techniques. London: Headline Book Publishing.
- Sevim, C. (1991). İlkel Fırınlr, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Taşhomcu, A. (2014, 15 Mart). Pişirim Üzerine Söyleşi. Onur Seramik, Serik, Antalya.
- Zengin, F. E. (2007). Antik Yunan Seramiklerinde Çömlekçilik Konulu Sahneler, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Görsel Kaynakları

- Görsel 1: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 2: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 3: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 4: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 5: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 6: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 7: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 8: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 9: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 10: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 11: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010
- Görsel 12: Yazar tarafından çekilen fotoğraf, 2010